
האוניברסיטה העברית בירושלים

סילבוס

יהדות ספרד מול אתגר האנוסים - 13748

תאריך עדכון אחרון 24-08-2022

נקודות זכות באוניברסיטה העברית: 4

תואר: מוסמך

היחידה האקדמית שאחראית על הקורס: היסטוריה של עם ישראל ויהדות זמננו

השנה הראשונה בתואר בה ניתן ללמוד את הקורס: 0

סמסטר: שנתי

שפת ההוראה: עברית

קמפוס: הר הצופים

מורה אחראי על הקורס (רכז): רם בן-שלום

דוא"ל של המורה האחראי על הקורס: Ram.Ben-Shalom@mail.huji.ac.il

שעות קבלה של רכז הקורס: ג, 16:00-14:15 בתאום מראש

מורי הקורס:

תאור כללי של הקורס:

יהדות ספרד בחצי-האי האיברי עברה שני משברים כבדי משקל של חורבן במאה ואחת השנים האחרונות לקיומה. הסמינר יעסוק בתגובת המנהיגות היהודית לפרעות קנ"א (1391) ולגירוש ספרד (1492), תוך התמקדות בנחשולי המרת הדת וצמיחת חברת האנוסים והמומרים.

מטרות הקורס:

1. ניתוח היסטורי של צמיחת חברת האנוסים והקונברסוס.
2. הכרת ולמידת התפתחות החברה היהודית בספרד לאחר המשברים של פרעות 1391, חוקי וליאדוליד והטפות ויסנטה פרר (1412-1415), וגירוש ספרד (1492).
3. הבנת דרכי תגובת המנהיגות היהודית למשבר.
4. למידת השיח היהודי-האנוסי.
5. התחקות אחר השפה החדשה של המרת הדת.

תוצרי למידה

בסימום של קורס זה, סטודנטים יהיו מסוגלים:

1. לנתח טקסטים של המנהיגות היהודית בספרד.
2. להבין את השיח היהודי-האנוסי בספרד.
2. לכתוב תזה (עבודה סמינריונית או רפראט) על אחד מנושאי הסמינר.
3. להכיר פרקים מרכזיים מההיסטוריה של יהדות ספרד במאה החמש עשרה.

דרישות נוכחות (%) :

100

שיטת ההוראה בקורס: הרצאה, תרגילים וקריאה ביקורתית מודרכת

רשימת נושאים / תכנית הלימודים בקורס:

1. צמיחת חברת האנוסים לאחר שנת 1391.
2. הטפות ויסנטה פרר וויכוח טורטוסה.
3. התגובה הספרותית והאינטלקטואלית לבעיות הזמן - קריאה בכתבי פרופיט דוראן.
4. המפעל של חסדאי קרשקש ופרופיט דוראן.
5. שיח ההמרה החדש.
6. תנ"ך אלבה למשה ארג'יל.
7. "שבט יהודה" לשלמה אבן וירגה.
8. מפעלו המקראי של יצחק אברבנאל.

חומר חובה לקריאה:

1. י' בער, תולדות היהודים בספרד הנוצרית, תל אביב תשי"ט, עמ' 284-474.

2. רבי שלמה אבן לחמיש-אלעמי, אגרת מוסר או אגרת התוכחה והאמונה, מהדורת א"מ הברמן, ירושלים תש"ו.
3. ר' בן-שלום, "ויכוח טורטוסה, ויסנטי פרר ובעיית האנוסים על פי עדותו של יצחק נתן", ציון, נו (תשנ"א), עמ' 21-46.
4. R. Ben-Shalom, "Conflict between Jews and Converts in Aragon Following the Persecution of 1391: New Testimonies from the Formulary of Yom Tov ben Hannah of Montalbán", *Sefarad*, 73 (2013), pp. 97-131.
5. R. Ben-Shalom, "The Social Context of Apostasy among Fifteenth-Century Spanish Jewry", in: eds. J. Cohen and M. Rosman, *Rethinking European Jewish History*, (Oxford: The Littman Library of Jewish Civilization, 2008), pp. 173-198.
6. R. Ben-Shalom, "Hasdai Crescas: Portrait of a Leader at a Time of Crisis", in ed. J. Ray, *The Jew in Medieval Iberia*, (Boston: Academic Studies Press, 2012), pp. 309-351.
7. R. Ben-Shalom, "The Converso as Subversive: Jewish Traditions or Christian Libel?", *Journal of Jewish Studies*, L (1999), pp. 259-283.
8. ח"ה בן-ששון, "דור גולי ספרד על עצמו", רצף ותמורה: עיונים בתולדות ישראל בימי-הביניים ובעת החדשה, בעריכת י. הקר, תל אביב תשמ"ד, עמ' 198-238, 445-468.
9. E. Gutwirth, "Conversions to Christianity Amongst Fifteenth-Century Spanish Jews: An Alternative Explanation". In: eds. D. Carpi et alia, *Shlomo Simonsohn Jubilee Volume. Studies on the History of the Jews in the Middle Ages and Renaissance Period*, pp. 103-114.
10. י. הקר, "לדמותם הרוחנית של יהודי ספרד בסוף המאה החמש-עשרה", ספונות, סדרה חדשה, ספר שני (ז) (תשמ"ג), עמ' 21-95.
11. ספר שבט יהודה לרבי שלמה נ' וירגה, מהדורת ע' שוחט וי' בער, ירושלים תש"ז (קטעים נבחרים).
12. Jeremy Cohen . *A Historian in Exile: Solomon ibn Verga, Shevet Yehudah, and the Jewish-Christian Encounter*. Philadelphia: University of , Pennsylvania Press, 2017, pp. 120-182.
13. ס' כהן סקלי, דון יצחק אברבנאל, ירושלים 2017, עמ' 11-150.
14. Mark D. Meyerson. *A Jewish Renaissance in Fifteenth-Century Spain. Jews, Christians, and Muslims from the Ancient to the Modern World*. Princeton, N.J.: Princeton University Press, 2004, esp. pp. 17-137, 244-245.
15. מ. לזר, "תרגומי המקרא בלאדינו. אחרי גירוש ספרד", ספונות, ח (תשכ"ד), עמ' שלח-שמב.
16. David Nirenberg, "Mass Conversion and Genealogical Mentalities: Jews and Christians in Fifteenth-Century Spain", *Past & Present*, 174 (2002), pp. 3-41.
17. ר. בן-שלום, "קידוש השם ומרטרולוגיה יהודית באראגון ובקסטיליה בשנת קנ"א (1391): בין ספרד לאשכנז, תרביץ, ע (תשס"א), עמ' 227-282.

חומר לקריאה נוספת:
ינתן המהלך הקורס

הערכת הקורס - הרכב הציון הסופי :
מבחן מסכם בכתב/בחינה בעל פה 0 %
הרצאה 10 %

השתתפות 5 %
הגשת עבודה 85 %
הגשת תרגילים 0 %
הגשת דו"חות 0 %
פרויקט מחקר 0 %
בחנים 0 %
אחר 0 %

מידע נוסף / הערות: